

Din legăturile comerciale ale Dobrogei cu orașul București înainte de 1877

Cucerirea otomană din anul 1417 nu a putut smulge cu totul Dobrogea de la vatra românească din care făcea parte. Provincia lui Mircea cel Bătrân de la Marea cea mare și-a păstrat în continuare multiple legături cu patria mamă, pe primul plan fiind, desigur, cele de natură economică. Cu timpul, o bună parte a acestor legături a fost polarizată de orașul București, pe măsura avansării acestuia printre primele centre comerciale ale sud-estului Europei. Începuturile acestor relații sînt destul de greu de reconstituit pe baza informațiilor istorice de care dispunem pînă în prezent. La sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui următor, așa cum rezultă din *Condica Vistieriei* lui Constantin Brîncoveanu, o mare parte a produselor trimise de domnul Țării Românești dregătorilor otomani din Dobrogea, fie ca urmare a unor porunci ale Porții, fie sub formă de daruri¹, era produsă credem în București sau achiziționată de pe piața acestui oraș. Acest fapt apare și în alte condiții similare de mai tîrziu, ca, de pildă, în cea rămasă de la domnitorul Constantin Mavrocordat².

Știri directe despre legăturile comerciale ale Dobrogei cu orașul București ne-au parvenit de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Astfel, pe la 1786—1787, Osman, mütesellim (viceguvernator) de Siliștra, scria domnului Țării Românești, Nicolae Mavrogheni, rugîndu-l să-l ajute pe creștinul İsmâni, care merge la București pentru a cumpăra blănuri³. Amploarea acestor schimburi la vremea aceea ne este, din păcate, necunoscută. Legăturile de negoț dintre Dobrogea și capitala Țării Românești în acea vreme sînt confirmate însă și de statornicirea unor comercianți dobrogeni în orașul de pe Dimbovița. În anul 1790 este pomenit Mitu Croitoru Dârstorean, „negustor în București”⁴, pe care numele îl arată ca fiind român de la Siliștra.

După 1800, informațiile în acest sens se înmulțesc tot mai mult. La 4 iulie 1804, İlikzade (İlikoğlu) Es-Seid Suleiman, alian de Siliștra, adresa

¹ *Condica de venituri și cheltuieli a Vistieriei de la locul 7202—7212 (1694—1704)* (ed. C. D. Aricescu), în „*Revista Istorică a Arhivelor Române*”, București, 1873, p. 14, 23, 182, 189, 249, 278, 341, 345, 364, 370, 388, 452 etc.

² M. Regleanu, *O condiție a Vistieriei Țării Românești* (14 octombrie 1731 — 11 ianuarie 1732), în „*Revista Arhivelor*”, X (1967), nr. 2, p. 125.

³ Mihail Guboglu, *Catalogul documentelor turcești întocmit de ...* vol. I, București, 1960, p. 105 (rez. 392).

⁴ V. A. Urechla, *Istoria românilor*, vol. III, București, 1892, p. 368.

o scrisoare lui Julius Markelius, consulul Austriei la București, în legătură cu pricina negustorului silistrean Mardiros, care avea de încasat o datorie de 3200 gurași. Îl ruga, totodată, să-i trimită, prin acest negustor, 4 arși de stofă englezească de culoare vișinie, de cea mai bună calitate, contra cost⁵, care poate urma să fie procurată de pe piața capitalei Țării Românești. La 21 martie 1806 are loc un nou schimb de scrisori între cei doi, în legătură cu primirea de către consul a unei sume de bani și cu expedierea altei cantități de stofă englezească⁶.

În vara anului 1815, s-au cumpărat de la București cazanele necesare zăhnanalelor de la Silistra⁷, unde se prepara, în cantități apreciabile, seul numit cerviș⁸, obținut îndeosebi de la ovinele importate din Țara Românească⁹. Tot atunci, alt cazan de la aceleași zăhnanari era expediat de asemenea la București pentru a fi reparat.¹⁰ În anul 1826, Es-Seid Mehmed, alaiul Hirșovei, cerea de la București trimiterea unui meșter șelar¹¹ și a unui găitanar¹², pentru trebuința armatei otomane. Totodată, el cumpăra din capitala Țării Românești, printr-un negustor român, 180 de puști cu baionetă aduse de la Brașov¹³. Alte documente vorbesc de prezența în București a unor comercianți dobrogeni, pentru care drogătorii turci intervin pe lângă domnul Grigore IV Ghica¹⁴. Trebuie adăugat și faptul că darurile pe care acest domn (1822—1828), la fel ca înaintașii săi, le-a trimis demnitarilor otomani din Dobrogea¹⁵, proveneau, credem, în majoritate tot de pe piața bucureșteană.

În preajma războiului ruso-turc din 1828—1829, așa cum rezultă din scoteliile negustorului bucureștean Alecu Vrăcășanu, acesta a făcut o călătorie de afaceri la Hirșova, însoțit de un „fecior”¹⁶. După acest război, la 31 iulie 1833, comerciantul I. Stamul din București încheia un contract cu Sfatul administrativ pentru aprovizionarea capitalei și a garnizoanei Silistrei cu luminări de seau¹⁷. Dealtfel, până la 1836, cît a durat ocupația trupelor ruse la Silistra¹⁸, acest oraș a întreținut legături comerciale foarte strînse cu Țara Românească. Numai între 16 septembrie și 14 octombrie 1833, s-au exportat acolo, prin șchele Călrăși, 2407

⁵ Mihail Gabogla, op. cit., vol. II, București, 1965, p. 414—415 (rez. 1453).

⁶ Ibidem, p. 418 (rez. 1464).

⁷ Ibidem, vol. I, p. 243 (rez. 1222).

⁸ Despre prepararea cervișului vezi în special Constantin C. Giurescu, *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*, București, 1968, p. 106—107.

⁹ Mihail Gabogla, op. cit., vol. I, p. 240 (rez. 1198), p. 242 (rez. 1209), p. 243 (rez. 1238).

¹⁰ Ibidem, p. 244 (rez. 1224).

¹¹ Ibidem, p. 469 (rez. 2298).

¹² Ibidem, p. 465 (rez. 2319).

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem, p. 408 (rez. 2033), p. 464 (rez. 2316).

¹⁵ Ibidem, p. 485 (rez. 2417), p. 487 (rez. 2427), p. 488 (rez. 2430—2431) etc.

¹⁶ N. Iorga, Un negustor bucureștean acum o sută de ani, în „Revista istorică”, VI (1920), nr. 10—12, p. 206.

¹⁷ I. Cojocaru, Documente prietore la economia Țării Românești (1800—1850), vol. II, București, 1958, p. 525.

¹⁸ Evacuarea Silistrei are loc abia în vara anului 1836. (Harmantaki, Documente prietore la istoria românilor, vol. XXI, București, 1942, p. 658—659, 673—676).

ocale de seu¹⁹ și 2151 ocale de cerviș²⁰, mărfuri care proveneau, foarte probabil, și de pe piața Bucureștilor.

Schimburile comerciale au continuat fără întrerupere, deși lipsa informațiilor dă impresia unei discontinuități a lor. La 23 aprilie 1851, doi negustori români din Turtucaia, Vlad Iordache și Hristea Alexandru²¹, făceau cerere să li se permită introducerea în țară a unei cantități de „piei de bivol netăbăcite, ținute în saramură, spre a le importa pentru București²²”. Este vorba de unul dintre cele mai importante produse de export ale Dobrogei, prezent pe larg în relațiile economice ale acestei provincii cu Țara Românească²³.

La 17 mai 1855, negustorul Vasile Miron din satul Groapa Ciobanului, de lângă Hirșova, cumpăra de la Sava Telagiaciu din București „mărunțișuri” în valoare de 150 lei, pe care le trecea pe la vama Gura Lalomței²⁴. La 1 septembrie același an, pescarul Gheorghe Șerban din Seimeni, în apropiere de Cernavoda, achiziționa tot de la București, cu suma de 2245 lei, foarte mare pe vremea aceea, un năvod și opt roți de sfoară, costul năvodului reprezentând 1925 lei.²⁵

Știri mai bogate despre comerțul Dobrogei cu orașul București ne-au rămas pentru anii 1855 și 1856, dar numai în ceea ce privește schimburile efectuate pe la vămile Călărăși și Oltenița. Și aceste date sînt însă incomplete, reflectînd aproape exclusiv importul mărfurilor dobrogene pe piața capitalei Țării Românești. În anul 1855, au fost expediate pentru București, pe la vama Călărăși (Știrbei), o serie de mărfuri produse ale pescuitului, apiculturii și zootehniei din Dobrogea: 2300 ocale crap, 175 ocale somn sărat, 50 ocale cegă proaspătă, 1100 bucăți scrumbii, 6000 raci, 2615 ocale ceară galbenă, 490 piei de bovine (dintre care 290 de minzai). La toate acestea se adăugau 1500 piei de iepure²⁶, vînați, desigur, tot în Dobrogea.

Pe la vama Oltenița au trecut, în anul 1855, și unele mărfuri de la București spre Dobrogea. La 6 martie, negustorul bucureștean Stoica Pescaru ducea spre vînzare la Turtucaia 600 ocale de fasole²⁷, iar la 3 mai 200 ocale²⁸. În cantitate și variație mult mai mare au fost expediate produse

¹⁹ Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei (1829—1877)*, București, 1975, p. 43.

²⁰ I. Cojocaru, *op. cit.*, vol. II, p. 538.

²¹ Despre acești negustori, prezent frecvent în comerțul orașului Turtucaia cu Țara Românească, vezi David Cohen, *Des relations commerciales entre les Principautés roumaines et les terres bulgares au cours des années 40—70 du XIXe siècle*, în *“Bulgarian historical review”*, II (1974), nr. 3, p. 77. Pentru anul 1855, avem mai multe informații despre participarea sa la comerțul dintre cele două țări ale Dunării. (Arh. St. Buc., fond Vistieria Țării Românești, dosar 70/1855, f. 645, 667, 692).

²² Tudor Mateescu, *op. cit.*, p. 161.

²³ O bună parte dintre pieile de bivol importate în Țara Românească în acea perioadă proveneau din Dobrogea. Vezi Vladimir Dicușescu, Sava Iancovici, Cornelia Papacostea Danielopolu, Mircea N. Popa, *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Peninsula Balcanică (1829—1858)*, București, Edit. Academiei, 1970, p. 225.

²⁴ Arh. St. Buc., fond Vistieria Țării Românești, dosar 58/1855, f. 131.

²⁵ *Ibidem*, f. 158.

²⁶ *Ibidem*, dosar 67/1855, f. 45, 47, 51, 66, 125, 170, 220, 232, 234, 235, 241, 278, 283.

²⁷ *Ibidem*, dosar 70/1855, f. 73.

²⁸ *Ibidem*, f. 214.

din Dobrogea pentru piața capitalei Țării Românești. Pe primul loc se afla peștele : morun proaspăt (4672 ocale), nisetru proaspăt (73 ocale), cegă proaspătă (177 ocale), viză proaspătă (295 ocale), păstrugă proaspătă (66 ocale), știucă proaspătă (31.415 ocale), somn proaspăt (34.905 ocale), somn sărat (2136 ocale), crap proaspăt și sărat (15.202 ocale), cosac proaspăt și sărat (23.444 ocale), scrumbil de Dunăre (54.415 bucăți), iere negre de morun (177 ocale), iere roșii (458 ocale)³⁰. Capitala Țării Românești importa așadar o cantitate apreciabilă de produse ale pescuitului din Dobrogea³¹, pe primul plan fiind peștele proaspăt. Rezultat al muncii pescarilor români de la Turtucaia³², el putea fi adus pe piața Bucureștilor fără a mai fi conservat, datorită distanței reduse dintre cele două orașe. Se adaugă produse agricole vegetale : scumpie (21.000 ocale), tutun (95 ocale), cireșe (80 ocale)³³ și produse animale : piei de bivoli (404 bucăți) și piei de oaie (139 bucăți)³⁴. O gamă asemănătoare a fost îndreptată din Dobrogea spre capitala Țării Românești, tot pe la Oltenița, și în cursul anului 1856³⁵.

Dintre negustorii dobrogeni cei mai activi în desfășurarea acestor schimburi erau românii turtucăreni Vlad Iordache,³⁶ pe care l-am întâlnit și la 1851, Dobre Ienipava³⁷, Iorga Encliu³⁸, Mitu Iabrașu³⁹ și alții. Erau de asemenea și unii turci, ca, de pildă, Ahmet Banghi⁴⁰, Suleiman Desmeemet⁴¹, Hasan Aga⁴², Hagi Iomer⁴³ ș.a. Chiar guvernatorul otoman de la Turtucaia, Ismail este prezent în acest comerț⁴⁴.

Trebule menționat apoi și faptul că la desfășurarea schimburilor comerciale între Dobrogea și orașul București au contribuit și păstorii transilvăneni, așa numiții mocani, care, timp de secole și-au hrănit vitele pe pășunile provinciei dintre Dunăre și Mare. Cu prilejul transumanței ei duceau dintr-o parte și alta a fluviului o serie de mărfuri⁴⁵, dintre care,

³⁰ Ibidem, passim. (Vezi anexa).

³¹ Pentru bogăția în pește a apelor Dobrogei în vremea aceea vezi Constantin C. Giurescu, *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, vol. I, București, 1964, p. 197.

³² Despre pescarii turtucăreni vezi aprecierile pe care le face Ion Ionescu de la Brad la 1850. (Victor Silăvescu, *Correspondența între Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1846—1874*, publicată de ..., București, 1943, p. 76). Vezi și Constantin C. Giurescu, *Istoria pescuitului ...*, vol. I, p. 321—322.

³³ Cireșele din zona Turtucaiei și a Siliștrei se importau în mod obișnuit în cantități însemnate, în Țara Românească. (Vladimir Dicușescu, Sara Iancovici, Cornelia Papacostea Danielopolu, Mircea N. Popa, op. cit., p. 246).

³⁴ Arh. St. Buc., fond Vistieria Țării Românești, dosar 70/1855, passim. (Vezi anexa).

³⁵ Ibidem, dosar 39/1856, passim. (Vezi anexa).

³⁶ Ibidem, dosar 70/1855, f. 30, 58, 113, 190, 345, 474; dosar 39/1856, f. 150, 151, 156, 227, 270.

³⁷ Ibidem, dosar 70/1855, f. 126, 128, 165, 196, 180, 270, 275—277.

³⁸ Ibidem, f. 191; dosar 39/1856, f. 262, 263.

³⁹ Ibidem, dosar 70/1855, f. 14.

⁴⁰ Ibidem, f. 52, 54, 62, 64, 96, 98, 99, 110 etc.

⁴¹ Ibidem, f. 55, 56, 61, 102, 111, 115, 116, 121 etc.

⁴² Ibidem, f. 178, 188, 196 etc.

⁴³ Ibidem, f. 157 etc.

⁴⁴ Ibidem, f. 57, 225.

⁴⁵ C. Constantinescu-Miroșești, *Păstoritul transumanț și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească în secolele XVIII—XIX*, București, 1976, p. 126—131.

unele erau, cu siguranță, cumpărate sau vândute în capitala Țării Românești.

Acest comerț al Dobrogei cu orașul București, parte integrantă a legăturilor provinciei pontice cu vatra de la care, de fapt, nu a putut fi niciodată desprinsă, a jucat un rol însemnat în dezvoltarea economică a acestei provincii. El a contribuit totodată, mai ales în ultimele decenii ale stăpînirii otomane, la integrarea treptată a Dobrogei în economia românească, pregătind astfel și reintegrarea politică de la 1878.

A N E X A

TABEL DE MĂRFURILE IMPORTATE DIN DOBROGEA PENTRU ORAȘUL BUCUREȘTI, PE LA VAMA OLTENIȚA, ÎN ANII 1855 și 1856 *

Nr. crt.	Felul mărfii	Unitatea de măsură	1855	1856	Total
1.	morun proaspăt	ocale	4.672	4.879	9.551
2.	nisetru proaspăt	"	73	533	606
3.	cegă proaspătă	"	177	216	393
4.	viză proaspătă	"	295	268	563
5.	păstruță proaspătă	"	66	322	388
6.	știucă proaspătă	"	31.415	—	31.415
7.	somon proaspăt și sărat	"	27.041	18.087	45.128
8.	crap proaspăt și sărat	"	15.202	11.239	26.441
9.	cosac proaspăt și sărat	"	23.444	15.528	38.972
10.	scrumbii proaspete și sărate	buc.	54.415	700	55.115
11.	icre de morun	ocale	177	68	245
12.	icre de nisetru	"	—	101	101
13.	icre de alte specii	"	458	4	462
14.	scumple	"	21.000	24.768	45.768
15.	cireșe	"	80	40	120
16.	straguri	"	6.820	—	6.820
17.	magiun de straguri	"	6.400	—	6.400
18.	nuci	buc.	—	33.000	33.000
19.	tutan	ocale	24	10	34
20.	ceară galbenă	"	95	16	111
21.	rogojini mari	buc.	14	5	19
22.	piei de bivoli	"	404	76	480
23.	piei de capră	"	—	116	116
24.	piei de oaie	"	139	345	484
25.	carne de căprioară	ocale	—	15	15

* Arh. St. Buc., fond Visteria Țării Românești, dosarele 70/1855 și 39/1856. (Datele au fost extrase din documentele cuprinse în aceste dosare).

Quelques relations commerciales de la Dobroudja avec Bucarest, avant 1877

RÉSUMÉ

Après la conquête de Dobroudja par les Turques en 1417, il a été impossible de rompre définitivement l'ancienne province roumaine à sa souche ; elle a conservé des relations serrées particulièrement de nature économique avec la Valachie. En même temps que l'essor de Bucarest et son affirmation comme centre important du Sud-Est de l'Europe, une bonne partie des échanges commerciaux de Dobroudja se dirige graduellement vers cette ville.

Des informations sûres concernant les relations de commerce de la province, située entre le Danube et la Mer Noire, avec la capitale de la Valachie nous sont parvenues du XVIIIe siècle. Elles deviennent plus amples après 1800 et surtout entre 1855—1856, période dont nous possédons de nombreuses données concernant les marchandises de Dobroudja, dirigés vers Bucarest, par les douanes Călárași et Olenița. Parmi ces marchandises, il y avait d'abord le poisson, en très grandes quantités, suivi par les peaux d'animaux, le cire, certains produits agricoles de Dobroudja, etc. La réintégration, en 1878, de la province pontique à la Roumanie a été préparée depuis longtemps sur le plan économique, les relations commerciales de ce territoire avec Bucarest detenant de ce point de vue un rôle important.